

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

qu[a]estio 65. An periuri possint in testes admitti in causa fidei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

particeps est eiusdem infectionis, ut per acitatio loco Archidiaconus scripsit. & qui delinquentibus fauent, participes & socij criminis vocantur, ut patet in per acitatis iuribus. glossa quam laudat Salycetus in d. l. quoniam liberi. C. de testib. ait non omnes criminosos appellari socios criminis, sed illos tantum, qui eiusdem delicti numero fuerunt socij, ita quod absolutoria lata pro uno, prosit alteri: uel condemnatoria quale quale ei parit preiudicium. Recte tamen iudicio nostro, per acitatio loco Salycetus addit, idem esse tamen si non sit idem crimen numero, dummodo sit ei connexum, uerbi gratia quia sit illius causa uel occasio, quare in causa heresis, qui induceret aliquem, ut alicuius heretici sermonibus interesset, socius criminis esset ei qui pradicaret, cum ei cooperaretur in eo delicto, & causa esset, ut alij inducerentur ad audiendas heretici conciones. Exempla huiusmodi multa occurrere possunt, quae ex predictis facile intelliguntur.

QVAESTIO LXV.

An periuri possint in testes admitti in causa fidei.

Sexagesima quinta quaestio est. Vtrum Inquisitor periurus possit licite admittere, ad testificandum in causa fidei, seu agendum?

Respondemus, quod sic, ubi praesumat quod deponat zelo fidei orthodoxae, ut patet in c. Acculatus. §. licet de heret. lib. 6. ubi dicitur sic: Licet uero periuri a testimonio etiam post penitentiam repellantur: si tamen ij. qui coram Inquisitoribus iurantes tam de se, quam de alijs super facto heresis dicere ueritatem, eam celando deierent, & postmodum uelint corrigere dictum suum contra se, ac alios complices deponendo: cum etiam huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indicijs appaerit tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniae, seu zelo fidei orthodoxae dictum suum uelle corrigere, ac modo (quae prius tacuerant) reuelare, in fauore fidei, (nisi aliud obstat) dari debet tam contra se, quam contra reliquos attestantibus eorundem.

Regulare est tamen in alijs, quod potius statuit primo dicto, quam secundo. de hoc Archidiaconus ibi in glo.

COMMENT. CXIII.

Ceteri commentario tradidimus de testibus in habitibus. uerum in dicto cap. in fidei fauore. de heret. lib. 6. nulla fit de testib. periuris mentio. eorum. n. paulum diuersa consideratio habenda fuit.

Eymerici uero axiomata de testibus periuris in hac causa tale est: Cum testes periuri praesumuntur zelo fidei: dicturi ueritatem, audiendi sunt.

Periurus uero ideo regulariter a testimonio repellitur, ut notant doctores in cap. testimonium. de testib. uel quoniam infamis est, uel quia ineptus cen-

setur illius testimonium, qui uacillat, & de eadem re contraria profert modo aiendo modo negando.

De materia huius quaestio agitur Locatus in opere iudiciali, & Repertorium Inquisitorum uerbo, periurus. Gondissaluuus tract. de heret. q. 13. n. 12. Tabienfis in summa, uerbo, Inquisitor. §. 35. Hieronymus Gigas tract. de crimine lese maiestatis, lib. 2. ti. quomodo, & per quos probetur. q. 11. Iacobus Nouellus, reg. 160. incipiente: Periurus, & alij.

Periuri uero quo admittantur in testes in causa fidei, eleganter explicat Gondissaluuus d. tract. de heret. q. 13. n. 12. quem per omnia sequitur Hieronymus Gigas per acitatio loco: quorum haec sententia est: Periuri in hoc crimine ad testimonium dicendum tam contra se, quam contra alios admittuntur, dum tamen ex manifestis appaeruerit indicijs, tales non animi leuitate, non odio, non corruptos pecunia; sed zelo fidei uelle deponere, aut dictum suum, quod antea in forma testimonij deposuerant, uelle emendare, & corrigere, ac quae prius tacuerant, reuelare.

Ut autem periurorum testimonium dictis habeatur, ea concurrere debent quae superiori commentario diximus: quaeque praescribuntur in dicto c. in fidei fauorem. de heret. lib. 6. ibi: Si ex uerisimilibus coniecturis, &c. ita Gondissaluuus & Gigas praecitatis locis, additque Gigas ibidem nu. 8. & 9. Quod si praedictae coniecturae non concurrant de uerisimili ueritate a periuro dicenda, tunc non est admittendus sine tortura, de quo quid sentiam, paulo antea dixi: quamuis fortassis in periuro maior adsit ratio cur torqueri debeat, quam in alijs inhabilibus.

Regulare est tamen in alijs, quod potius statuit primo dicto, quam secundo. Optime infert Eymericus hic ex contextu citato: posse testes corrigere dictum suum, si prius deierauerant, & postea ducti penitentia uoluit emendare quod male deposuerat.

Verumtamen dubium erat cui dicto esset standum, primo ne an secundo: & uidebatur standum esse primo dicto, iuxta doctrinam Innocentij in c. praeterea. de testibus. & Deus qui hanc asserit communem opinionem cons. 174. incipien. In causa falsitatis. nu. 7. & cons. 189. & caeteri relati per Ioannem Roiam in singularibus fidei. singula. 194. incipien. Testis qui in iudicio. in principio.

Ceterum, in causa fidei speciale est, ut posteriori dicto testimonium stetur, ut uere docet hoc loco Eymericus: cuius sententia communi consensu approbatur, quam tenet Archidiaconus, in cap. accusatus. §. licet de heret. lib. 6. relatus apud Eymericum supra parte 2. Gondissaluuus tract. de heret. q. 13. nu. 12. Nicolaus Arelatanus tract. de heret. notabili 13. Ioann. Roias in dicto singula. 194. & alij plerique.

Haec tamen sententia, quod posteriori dicto credatur in causa heresis tunc procedit, quando ex manifestis coniecturis apparet posteriora dicta uerisimiliora esse quam prima, testesque Prioribus, contraria deponere zelo fidei, non malitia aut pecunia corruptos: quod apertissime probat textus ibi: si ex manifestis indicijs appaeruerit tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniae, sed zelo fidei orthodoxae dictum suum uelle corrigere. Nisi. n. haec indicia appaeruerint, ex quibus ostendatur

ubi dicitur in causa fidei, an primo uel secundo.

Cui dicto standum in causa fidei, an primo uel secundo.

An testis inhabilis...

in supra...

Socio...

in Socio...

periculis...

periculis...

datum posteriora dicta veriora esse, Prioribus de positionibus erit standum, ita Couarruias lib. 2. varia. resol. cap. 13. nu. 9. & Ioannes Roias sing. 206. incipien. Testis qui contra.

Sententia de reuocatio primo dicto et procedit, cum dictum fuit contra quolibet.

Rursus, hac sententia de reuocatio primo dicto, & de fide adhibenda secundo, non modo procedit quando deponentes testificantur contra se, & contra complices suos; quod apertissime indicat practatus textus in dicto c. accusatus. §. licet, de heret. lib. 6. sed etiam cum deponunt simpliciter contra alios quoslibet. ita videtur velle, ex quo indistincte loquuntur, Zanchinus tract. de heret. c. 14. nu. 5. Repertorium Inquisitorum verbo, testes. §. sed ponamus. & Arelatanus practato loco, contra quam velle videatur Couarruias lib. 2. varia. resol. c. 13. nu. 9. ubi dicit, non temere Romanum Pontificem commemorasse, testimonium ibi exhiberi a testificante contra se ipsum & criminis socios, cum maxima sit veritatis presumptio propria culpa cognitio, & eius apud iudicem professio.

Opinio Couarruias reiecta.

Verum, dico quod cum hoc sit favore fidei concessum, & fauor fidei equaliter reperitur tam in testificante contra se & complices suos, quam contra quoslibet alios tertios delinquentes profecto in omnibus hac sententia locum habebit. Rursus, textus etiam in dicto §. licet, satis indicare videtur hanc sententiam Couarruiam, dum ait: Stari debet tam contra te, quam contra reliquos attestantibus eorundem: Nam dum reliquos, dicit Romanus Pontifex, omnes complectitur. l. cum optio. ff. de optione legata. ibi: Reliquorum appellatione omnes ad Marium pertinent.

Secundo dicto quando non stetur in causa fidei.

Postremo, prefata sententia de stando secunde depositioni, vera est, cum quis in secundo dicto reuelat heresim & delictum: secus si negat, cum prius de heresi deposuisset, vt si quis prius dixisset in iudicio, Bucerum negasse purgatorium; deinde vero hoc retractasset: quia hoc casu priori dicto stabitur, non secundo. Repertorium Inquisitorum verbo testes. §. sed ponamus. & §. seq. & Zanchinus tract. de heret. cap. 14. nu. 5. ubi pulchram huius dicti rationem assignant: quoniam ex quo alloqui potuit reum, presumitur corruptus & subornatus, ideoque primo dicto erit standum.

Illud tamen verum est, ob reuocationem non nihil priori testimonio detrabi: quod quantum sit, arbitrio iudicantis relinquitur, talis autem testis velut falsus puniendus videtur: de cuius pena alibi scripsimus, & Repertory & Zanchini sententiam sequitur Couarruias lib. 2. varia. resol. cap. 13. nu. 9. quibus libenter subscribo, in quo prudentissime animaduertendum est, ne ob huiusmodi reuocationes delictum heresis impunitum quadoque relinquatur. vide ad hanc materiam, si plures desideras Felinum in cap. cum in tua. de testibus. Alciarum tracta. de presump. regula 2. presump. ptio ne 29. & Albertinum in c. 1. de heret. lib. 6. q. 16. nu. 72. & multis sequent.

Q V A E S T I O LXVI.

An infames & criminosi in testes accipi valeant in causa fidei.

Sexagesima sexta questio est: Verum Inquisitor infames & criminosos, aut seruos contra dominos, possit licite admittere ad agendum, seu testificandum in causa fidei?

Respondemus quod sic: unde Archid. in c. Accusatus. de heret. lib. 6. in §. licet. super ver. excepti. dicit ita: Tanta est labes criminis heretici, quod ad eius accusationem etiam serui aduersus dominos, & quilibet criminosi, etiam infames aduersus quemlibet admittuntur, ut 2. q. 7. §. huic opponitur. Ad idem ea. q. cap. Pagani. §. in hoc, & §. sed quaritur. & extra de simo. c. Si dominus. & c. Tanta. Et idem est in alijs criminibus exceptis, scilicet in simonia, in sacrilegio, & in crimine lesa maiestatis. 25. q. 3. Saue.

De criminosis satis etiam in c. In fidei, de heret. lib. 6. ubi participes & socij criminis admittuntur, vt dictum est supra q. 64.

De infamibus etiam patet; quia periuri de iure sunt infames, & tamen periuri admittuntur, vt patet in cap. Accusatus. §. licet. & dictum supra quest. proxima.

COMMENT. CXV.

Qua ad hanc questionem spectant abunde sunt a nobis exposita supra super q. 64. & 65. qua propterea non erunt amplius hoc loco inutiliter repetenda. interim video Zanchinum tract. de heret. cap. 13. & Bernardum Comensem in Lucerna Inquisitorum, verbo, testis. §. 18.

Criminosi autem testes & quilibet inhabiles in hac causa admittuntur ad testimonium dicendum, siue agatur contra Saeculares siue contra Regulares, vt optime notat Panormitanus in cap. licet. Heli. de simo. num. 20. super glo. in verbo. indifferenter.

Quod vero Emericus scribit hinc ex sententia Archidiaconi, vt delicti in detestationem huius criminis etiam seruos admitti ad testificandum contra dominos, verissimum est, praesertim in defectum aliarum probationum.

Ceterum obseruandum est plerumque seruorum, immo quidem, & famulorum dictis modica fide esse adhibendam, eam dominis suis infensissimi esse soleant.

Iam non solum serui contra dominos admittuntur, sed et cum opus est aduersus eosdem dominos, immo quidem & aduersus extraneos torquentur, vt Salycetus & alij optime scripserunt, in l. 1. c. de quest. per extum ibidem cuius haec sunt verba: Questio nem de seruis contra dominos haberi non oportet, exceptis adulterij criminibus, item fraudatifficis accusationibus, & crimine maiestatis, quod ad salutem principes pertinet haec ibi. Adde Ioannem Roiam singul. 183. incipien. Seruus r. 6. est torquendus, & Simancam de cath. instit. ti. 61. de seruis num. 13. & Panormitanum in cap. cum in conplatione. in fine, extra de reg. iuris.

Q V A E S T I O LXVII.

An inimici capitales admitti possint ad testificandum, &c.

Sexage-